

منعت معدن تجارت
مشور اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در روزنامه منعت معدن تجارت www.smtnews.ir/about.html
صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی و مطبوعاتی «منعت»
مدیرمسئول: عاطفه خسروی
<div><div> </div><div>سازمان آگهی‌ها: ۰۸۸۱-۵۲۸۸-۹۱۹۱۲۱۵۴۰۶</div><div>ایمیل آگهی‌ها: ads.smtnews@gmail.com</div><div>تلفن: ۸۲۱۹۰(داخلی-۱۰۸)</div><div>توزیع و سازمان شهرستان‌ها: ۸۸۱۰۵۲۸۸</div></div> <div>تهران، خیابان قائم مقام فرهانی - کوچه آزادگان شماره ۲۶ - کدپستی ۱۵۸۴۷۲۳۲۸۱</div> <div>روابط عمومی: smtnews.ir:pr</div> <div>چاپخانه: صمیم</div>
<div><div> </div><div>info@smtnews.ir</div><div>telegram.me/smtnews</div><div>instagram.com/smtnewspaper</div><div>http://eita.aa.com/smtnews</div></div> <div>tozi.smtnews@gmail.com</div> <div>https://ble.ir/smtnews</div>
عضو انجمن مدیران روزنامه‌های غیردولتی
عضو انجمن مدیران رسانه
عضو تعاونی مطبوعات

دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌ها مکلفند برنامه عملیاتی خود را هر ساله بر اساس تکالیف برنامه حداکثر تا پایان مرداد برای درج در لایحه بودجه سنواتی به سازمان برنامه و بودجه اعلام کنند. دولت نیز آیین‌نامه تهیه و تنظیم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ را نیمه شهریور به دستگاه‌های دولتی ابلاغ می‌کند. پس از جمع‌آوری و بررسی منابع درآمدی و هزینه‌ای دستگاه‌های دولتی، تدوین لایحه پیشنهادی در دولت آغاز شده و این مهم توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور انجام می‌شود.
براساس آئین‌نامه داخلی مجلس دولت موظف است لایحه بودجه سالانه کل کشور را حداکثر تا پانزدهم آذرماه هر سال به مجلس تسلیم نماید. نحوه رسیدگی به لایحه بودجه، یک شوری خواهد بود و ترتیب رسیدگی به شرح ذیل است:

- نمایندگان مجلس شورای اسلامی از زمان چاپ و توزیع لایحه بودجه سالانه کل کشور و پیوست‌ها و سوابق آن تا مدت ده روز میتوانند پیشنهادهای خود را به کمیسیون‌های تخصصی مجلس تقدیم نمایند.
- کمیسیون‌های تخصصی موظفند حداکثر تا

از بودجه برنامه‌ای تا بودجه عملیاتی

را داشته و دارد.

بودجه ریزی، از برنامه‌ای تا عملیاتی

نظام بودجه ریزی طرح و برنامه تلاشی است برای کاربری منظم بودجه برنامه‌ای از طریق ترتیب و تلفیق بودجه ریزی با برنامه‌های کلی به عنوان یک مجموعه واحد که نشان دهنده خطوط اصلی و خط مشی‌های کلی سازمان و دولت است. به کمک روش بودجه ریزی طرح و برنامه در یک قالب کلی، طرح‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها مسود بررسی و ارزیابی قرار می گیرند و با نگر ششی سیستمی به بودجه ریزی اقدام می‌شود. در این روش درآمدها و هزینه‌ها در قالب برنامه‌ها تعریف شده و بر پایه آن دولت اعتبارات لازم‌رادر بخش‌های مختلف توزیع می‌کند. در این روش، حجم اعتبارات در چارچوب اهداف برنامه‌های قابل شناسایی دولت، توزیع وامکان بررسی و کنترل اعتبارات مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی فراهم است.

اما بودجه ریزی عملیاتی؛

تاریخچه استفاده از بودجه عملیاتی به‌ه اواخر دهه ۱۹۵۰ یعنی زمانی که از تش آمریکا از این نوع بودجه ریزی استفاده کرد، برمی گردد. کشورهای توسعه یافته و کشور‌های در حال توسعه مانند کره جنوبی، انگلیس، کانادا، استرالیا، شیلی، برزیل، مصر و کلمبیا دارای تجربیاتی در حوزه تدوین و اجرای «بودجه عملیاتی» هستند که البته به نتایج متفاوتی در این مسیر رسیده‌اند. در ایران نیز در ۲ مرحله تدوین و اجرای بودجه عملیاتی تصویب شده اما به دلایلی تا امروز به نتیجه مطلوب نرسیده است.

تنظیم بودجه برنامه‌ای دارای مزایایی است که مهم‌ترین آن ۴ مورد زیر مطرح می‌شود:

۱-په‌بود تنظیم برنامه و کنترل عملیات:

مبنای بر آورد هزینه در تنظیم بودجه برنامه‌ای، بر نامه عملیات است

که حاوی اطلاعات آماری در مورد پیش‌بینی نوع، حجم و هزینه عملیات است. با استقرار سیستم‌های مناسب در زمان‌های معین نسبت به مقایسه عملیات انجام یافته با عملیات پیش‌بینی شده اقدام و انحرافات احتمالی کشف می‌گردد. بدین ترتیب بودجه برنامه‌ای ابزار مناسبی برای برنامه‌ریزی دستگاه‌های اجرایی و کنترل فعالیت‌های آنها به شمار می‌رود و امکان نظارت بهتر را فراهم می‌سازد.

۲- تجدید نظر و تصویب بر آوردهای بودجه:

تنظیم بودجه برنامه‌ای موجب په‌بود کیفیت تجدید نظر در برآوردهای بودجه در مراحل تهیه و تنظیم و تصویب آن می‌گردد. چنانچه بودجه بر مبنای روش متداول فقط بر اساس مواد هزینه تنظیم گردد در این صورت اعتبار اجرای هر فعالیت مشخص نمی‌باشد و اگر بخشی از اعتبار پیشنهادی دستگاه‌های اجرایی توسط دولت و مجلس مشکل خواهد بود زیرامشخص مجلس حذف‌شود پیش‌بینی تاثیر آن در فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی توسط دولت و مجلس مشکل خواهد بود زیرامشخص نمی‌گردد حذف بخشی از اعتبار چه تاثیری بر اجرای کدامیک از فعالیت‌های سازمان مذکور خواهد گذاشت. اما اگر بودجه به صورت برنامه پیشنهاد شود دولت و مجلس در تجدید نظر و تصویب اعتبارات پیشنهادی بهتر می‌توانند عمل نمایند.

۳- عدم تمرکز در بر آورد مصارف:

در بودجه برنامه‌ای پیش‌بینی مصارف بر مبنای برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف دستگاه‌های اجرایی توسط افراردی انجام می‌شود که نظارت مستقیم بر اجرای فعالیت‌های مزبور را دارند. بنابراین برآورد مصارف از پایین‌ترین سطوح سازمانی شروع شده و به‌تدریج در سطوح بالاتر مورد تعدیل و تجدیدنظر قرار می‌گیرد.

۴- هماهنگی عملیات:

از آنجا که بودجه برنامه‌ای، بر مبنای فعالیت‌ها و برنامه‌ها تنظیم شده،

امکان هماهنگ کردن فعالیت‌های متعدد دستگاه‌های اجرایی را فراهم می‌آورد. همچنین در مراحل مختلف تجدید نظر موارد احتمالی تکرار، تداخل وظایف نمایان شده و از انجام فعالیت‌های موازی جلوگیری خواهد شد.

تفاوت‌های این دو نوع بودجه ریزی

۱- تفاوت اساسی بین یوجه برنامه‌ای و عملیاتی در اندازه‌گیری حجم عملیات است. در بودجه عملیاتی، هزینه عملیات با استفاده از روش‌های نرخ تمام شده یا اندازه‌گیری حجم کار محاسبه می‌شود.

۲- بودجه برنامه‌ای در سطحی بالاتر از بودجه عملیاتی قرار دارد زیرا هر برنامه از چند واحد عملیاتی تشکیل شده است.

۳- بودجه برنامه‌ای هزینه‌ها را در سطح برنامه مطرح می‌کند و مورد استفاده هیات دولت، نمایندگان مجلس می‌باشد. در حالی که بودجه عملیاتی هزینه‌ها را به جزئی‌ترین شکل ممکن گزارش می‌کند و می‌تواند برای مدیران واحدهای عملیاتی نیز سودمند باشد.
۴- بودجه برنامه‌ای روند آینده اهداف و فعالیت‌های دولت را در نظر می‌گیرد، بنابراین آینده‌نگرست. در حالی که در بودجه عملیاتی بر ارتباط میان مواد هزینه و محصول نهایی واحد عملیاتی اشاره داشته و بر روند گذشته، تجارب به‌دست آمده و استانداردهای موجود تکیه دارد.

۵- از نقطه نظر ماهیت، بودجه برنامه‌ای کار بررسی مقامات دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌های مسئول برنامه‌ریزی و مجلس را آسان می‌کند و تصویری کلی از عملکرد دستگاه اجرایی و نتایج حاصله از منابع مورد استفاده در سطح برنامه به‌دست می‌دهد؛ در حالی که بودجه عملیاتی پایه هر م بودجه هر دستگاه اجرایی بوده که حجم کار هر فعالیت را مشخص می‌سازد و به مدیران واحدهای عملیاتی و برنامه‌ریزی در تخصیص و توزیع منابع حداکثر مطلوبیت هر یک از فعالیت‌ها کمک مؤثری می‌کند.

ساز کار تدوین و تصویب بودجه

مراحل بررسی و تصویب بودجه

پارلمانی دسته‌بندی می‌شود. نظارت اداری توسط قوه مجریه و به‌صورت درون‌سازمانی بوده و در واقع از سوی خود دولت بر دستگاه‌ها و نهادهای وابسته اعمال می‌شود. نظارت قضایی نیز بر اجرای بودجه دولتی از سوی سازمان بازرسی به‌عنوان یک نهاد قضایی انجام گرفته و دیوان محاسبات کشور نیز بر نحوه تخصیص اعتبار و هزینه‌های دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی نظارت می‌کند. نظارت پارلمانی نیز از دو طریق صورت می‌گیرد که این نظارت را به‌صورت تذکر، سوال و پرسش و استیصال یا به‌صورت ارائه گزارش انجام می‌شود.

برنامه و طرح‌ها) از طریق سازمان برنامه و بودجه به دستگاه‌ها ابلاغ می‌شود.

در ادامه نحوه و زمان پرداخت اعتبارات براساس منابع درآمدی پیش‌بینی‌شده، تنظیم شده است و موضوع «نظارت» بر تأمین و تخصیص ردیف‌های بودجه‌ای نیز به برنامه‌ها اضافه می‌شود. این مرحله از اهمیت بالایی برخوردار است. علت اهمیت آن، اثرگذاری آن در محقق شدن اهدافی است که پیش‌تر برآورد شده بود. این نظارت به ۴ دسته نظارت اداری، قضایی، نظارت دیوان محاسبات کشور و

اجزای لایحه بودجه سالانه

مجلس، نسخه نهایی برای دریافت تأیید شورای نگهبان تقدیم این شورا می‌شود.

پس از تأیید نهایی، لایحه تبدیل به قانون شده و برای اجرایی شدن از سوی رئیس‌جمهوری یا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به کلیه دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌شود.

در نهایت اجرای بودجه برعهده قوه مجریه است و در این مرحله پس از آنکه این برنامه به قانون تبدیل شد، میزان و نحوه تخصیص اعتبارات براساس اولویت‌بندی‌ها (براساس فصل، برنامه یا به‌تفکیک

الف) روش‌های برآورد و تنظیم درآمدها:

تجزیه و تحلیل درآمدها مرحله‌ای اساسی در بودجه ریزی است حجم بودجه و برنامه‌های دولت بیش از آنکه متأثر از نیازهای عمومی جامعه باشد انعکاسی از درآمدها و منابع در دسترس است. روش تهیه و تنظیم درآمد، یعنی پیش‌بینی چگونگی و محل کسب درآمد دولت.

پیش‌بینی‌ها و برآوردهای درآمد دولت صرف‌نظر از طبقه بندی‌های آنها به ۴ روش ارائه می‌شود که عبارتند از: روش سال ما قبل آخر، روش حد متوسطه، روش پیش‌بینی مستقیم و روش سنجیده و منظم.

۱- روش سال ما قبل آخر:

در این روش از بودجه سال مالی گذشته یعنی سالی که بلافاصله قبل از امسال قرارداد استفاده می‌شود، زیرا اجرای بودجه سال مالی جاری هنوز خاتمه نیافته است برآورد درآمدها از آخرین بودجه‌ای که اجرای آن خاتمه پذیرفته است گرفته می‌شود. این روش دارای مزایا و معایبی است. از محاسن این روش آن است که چون درآمدهای سال قبل قطعاً وصول شده است بودجه تعادل و استحکام خواهد یافت عیب این روش نیز آن است که در این بین یک سال مالی فاصله وجود دارد.

۲- روش حد متوسطه:

در این روش حد متوسط افزایش یا کاهش هریک از انواع درآمدها را در یک دوره قلی (۳ تا ۵ سال) به‌دست آورد، بر اساس آن درآمد سال آینده را پیش‌بینی می‌کند. مطابق این روش حد متوسط افزایش درآمدها از سالی به سال دیگر در خلال چند سال گذشته محاسبه می‌شود و پس از به‌دست آمدن آهنگ آن به درآمد سال ما قبل آخر اضافه می‌شد. علی رغم متداول بودن این روش در بسیاری از کشورها، چون این روش با توجه به وقایع اقتصادی سال‌های قبل محاسبه می‌شود تحقق آنها مورد تردید است و استفاده از آن بدون

<p>رئیس‌جمهوری پیش‌نویس بودجه را برای تأیید و تصویب به مجلس ارائه می‌کند. پس از ارائه لایحه بودجه از سوی دولت به مجلس، بررسی آن توسط کمیسیون‌های تخصصی مجلس آغاز شده و در نهایت مجموع گزارش‌های کمیسیون‌های تخصصی برای بررسی و تأیید نهایی راهی کمیسیون تلفیق می‌شود. پس از تأیید نهایی کمیسیون تلفیق، لایحه برای اعمال اصلاحات احتمالی و جلب‌نظر نهایی نمایندگان مجلس شورای اسلامی، به صحن علنی می‌رسد. پس از تأیید و تصویب نهایی لایحه بودجه دولتی در صحن علنی اصلی و پیوست است.</p> <p>در بخش «مقدمه» پس از آنکه رئیس‌جمهوری لایحه اولیه را به مجلس ارائه کرد، او در یک جلسه علنی، اهداف دولت را با در نظر گرفتن وضعیت اقتصادی کشور برای یک سال شمسی عنوان می‌کند. در این بخش پس از ارائه گزارشی از عملکرد این نهاد در سال گذشته، کلیات بودجه دولت (منابع و مصارف) و دلایل آن از سوی رئیس‌جمهوری شرح داده می‌شود. «متن اصلی» لایحه به‌عنوان بدنه اصلی بودجه دولتی از ماده و تبصره‌های واحد تشکیل شده است. در این بخش، منابع و مصارف در ۲ قسمت بودجه‌های عمومی و دستگاه‌های دولتی در قالب اعداد و ارقام بیان می‌شود. بخش پیوست‌ها نیز در ۲ پخش پیوست‌های بودجه تفضیلی شرکت‌ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت و پیوست‌های جداول اعتباری طرح‌های عمرانی ارائه می‌شود.</p> <p>منابع درآمدی و مصارف بودجه</p> <p>بودجه دولت شامل ۲ بخش منابع و مصارف است. منابع بودجه شامل درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی است. درآمد به ۲ بخش درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی تقسیم می‌شود. درآمدهای عمومی شامل درآمدهای وزارت‌خانه‌ها و موسسات دولتی، مالیات و ... است، در حالی که درآمدهای اختصاصی برای مصارف خاص در نظر گرفته می‌شود.</p> <p>درباره مصارف نیز، بخشی از هزینه‌ها عمومی هستند که دستمزد و هزینه کارکنان دولت بخش اعظمی از آن است. بخشی دیگر از هزینه‌ها به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی اختصاص دارد. هزینه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شامل بودجه عمرانی و... می‌شود. هزینه‌های تملک دارایی‌های مالی نیز شامل بازپرداخت اوراق مشارکت، بازپرداخت به نظام بانکی و... است و در نهایت بخشی از هزینه‌ها، هزینه‌های اختصاصی هستند که از محل درآمدهای اختصاصی تأمین می‌شوند.</p> <p>لایحه تنظیمی بودجه، شامل ۳ بخش بودجه‌های عمومی، شرکت‌های دولتی و بانک‌ها و موسسات تحت‌عنوانی غیر از عناوین این دو بخش است. گرچه هر سه این بخش‌ها در نهایت بودجه را شامل می‌شود، اما ماهیت متفاوتی نسبت به یکدیگر دارند.</p> <p>بودجه عمومی نشان‌دهنده میزان منابع و مصارف بوده و عملکرد مالی این نهاد را به‌نمایش می‌گذارد. این بودجه شامل ۲ بخش</p>	<p>۱۵ روز پس از چاپ و توزیع لایحه، گزارش خود را به کمیسیون تلفیق تقدیم نمایند.</p> <p>– کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف ۱۵روز پس از پایان مهلت گزارش کمیسیون تخصصی، ضمن رسیدگی به گزارش کمیسیون‌های تخصصی گزارش نهایی خود را تنظیم و به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید. مهلت رسیدگی کمیسیون تلفیق حداکثر تا ۱۵ روز با موافقت هیات رئیسه قابل تمدید است.</p> <p>– لایحه بودجه پس از بررسی نهایی کمیسیون تلفیق برای اخذ رأی نهایی نمایندگان، وارد صحن علنی مجلس شورای اسلامی می‌شود. در این‌ بازه زمانی مجلس در ۳ شیف‌ت کاری ابتدا کلیات بودجه که شامل بخش درآمدها و هزینه‌های عمومی لایحه پیشنهادی است را بررسی و در صورت تصویب، بررسی جزئیات بودجه آغاز می‌شود. در نهایت بودجه سالانه باید تا نیمه اسفند به تصویب نهایی مجلس رسیده و برای اجرا به دولت ابلاغ شود. پس از تصویب مجلس، قانون بودجه به تصویب شورای نگهبان هم رسیده و اجرایی قانون بودجه سنواتی از سوی دولت به طور رسمی به دولت ابلاغ می‌شود.</p>
---	---

مذکور باید چه برنامه ها، عملیات و فعالیتهایی را با چه میزان اعتبار انجام دهند.

۴- بودجه عملیاتی:

بودجه عملیاتی یا بودجه برحسب عملیات بر اساس وظایف، عملیات و پروژه هایی که سازمان دولتی تصدی اجرای آنها را به عهده دارند تنظیم می‌شود. در تنظیم این نوع بودجه به جای توجه به وسایل اجرای فعالیتها، خود فعالیت و مخارج کارهایی که باید انجام شود مورد توجه قرار می‌گیرد.

۵- بودجه ریزی بر مبنای صفر:

در بودجه ریزی بر مبنای صفر، که نقطه مقابل بودجه افزایشی است تعدیل بودجه بر تفاوت بین امسال و سال بودجه‌ای متمرکز است. بنابراین اطلاعات گذشته بر مورد هزینه‌ها و کارهای انجام گرفته برای بررسی میزان تغییر برنامه در سال آینده به کار گرفته نمی‌شود. در بودجه ریزی بر مبنای صفر تعدیل مجدد هر فعالیت از مبنای صفر است و برای هر فعالیت یا برنامه باید توجیهی وجود داشته باشد که آیا لازم است یا نه؟

در بودجه بر مبنای صفر هزینه‌ها به جای اینکه بر مبنای سطح جاری محاسبه شوند از صفر شروع می‌شوند با چنین شیوه بودجه‌ای برای هر ریالی که مصرف می‌شود باید توجیه منطق وجود داشته باشد. پیترفیر نویسنده کتاب بودجه ریزی بر مبنای صفر، بودجه ریزی بر مبنای صفر را چنین توصیف کرده است: «یک برنامه عملیاتی و فرایند بودجه‌ای است که هر مدیر را ملزم می‌کند که به نحوی کامل، مشروح و مستدل درخواست بودجه خود را از پایه صفر توجیه کند و مسوول اثبات این امر باشد که چرا باید هر مبلغ را به مصرف برساند؟

بنابراین، بودجه ریزی بر مبنای صفر اولاً هزینه – فایده فعالیتها را با توجه به هدف ارزیابی می‌کند، ثانیاً اولویت آن را با توجه به سایر فعالیت‌ها مشخص می‌کند و ثالثاً فعالیتهایی را که منافع حاصل از انجام آن کمتر از هزینه انجام شده آن باشد حذف می‌کند.

۶- بودجه ریزی بر مبنای هدف:

بودجه ریزی بر مبنای هدف، بودجه ریزی با فرآیند جیره بندی از بالا به پایین است که در آن تعیین اولویتها و محدودیتها در بالا اساس انتخاب راهکارها در پایین است. در این روش بودجه ریزی از واحدهای عمده دولت خواسته می‌شود تا بودجه‌ها را در محدوده اهداف یا سقف‌های مشخص تسلیم نمایند و به ملاحظات سیاسی توجه شود.